

Landskap: Småland Upptecknat av: H. J. Nilsson
 Härad: F. Vedbo Adress: Mariannelund
 Socken: Hesselby (Mariannelund) Berättat av: Densamme
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1865 i Kråkstult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ljålbio-
grafi

Som dagsverksman på Herrgård 1888. s. 1.
 Arbetstiden. s. 5.
 Personalen på herrgården 1888. s. 7.
 Nöjeslivet på herrgården. s. 8.
 Ungdomslekar. s. 9.
 Fågelskytte för bloss. 1892. s. 10.
 Den skändas bössan. s. 15.
 Läsa bort om bett. s. 17.

Fotografier. s. 18-21.

(foto. fr.
M. 7611.)

Som dagverktorpare på herrgård 1955
Nu blev det att låta hantveraren
vila tre dagar i veckan sedan vi
tog torpet! Torpet hette Timgård
och var underlydande Gipslunds
herrgård i Karlstads socken Östra härad
ägaren var en Major vid Kalmar Regn
vid namn Thor Bederskrantz.

Ja va då 23 år, ja minns att ja
fek gå upp kl. 5 på morgon för att
ja skulle hinna ner te drängarna till
Rättan skulle ringa ut folket på
arbetet. Mor hadde låjat te min
matsäck i en korg, så då skulle räcka
för hela dagen jag hant ner i tia!
Vi samlades, ja ja fek presentera mig
som den nye torparen från Timgård
Det va på våra i vid 14.10.1955

121

ACC. NR. M. 7684:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vi sulle ner på en stenig åker ä
ä plöjja. Dessa oxar är Torparexarna
sade Rättaren! dom får du ta, jag
hade ju kört oxar då ja va dräng i
då ett par 3 är förät så ja kunde då
aka dem rejät, "men." nu blev ja näst
radder får dom här va för stora
tyckte ja, dom va 15 quarter ä så långa
han så ja rakte inte stäga på hor-
tyglarna ä tömma, men det gick te
sist! fast karvaterna skallade åt näj
Vi kom ut på jätet! så så Rättan
denma plojen är torpare plojen! den
sär du ta! ja satte för oxarna ä så
var det att börja, då gick dåligt
oxarna va lata ä hårda att styra
det va stängt ä plojen stor ä tung
ä sliten, ja trötade ä snettades förfärligt

5:3

men då gick den dagen, men så hadde
ja två säma da te under veckan
får ja sille göra 3. dagsverken i vecka
får torpskatten, med mycket annat i jämte.
Vecka därpå va då åter plöjning
men då saja te Råttan! att i da så
plöjjer ju inte! hvad ska du göra
då frågade han: "ja" säger ja! ja ska
håra plöjer te smed å laga bilen
den är ju utsliten så ja! ja då
får du gärna om du kan få den
bättre. å det blev så, då kom
Majoren dit å frågade om jag var
mannen till att utföra ett sådant ar-
bete "ja" Major! svarar jag, ja. då skall
jag sända äfte Klas Tår som handlang-
are åt dig å han kom! och vi
gjorde plogbilen färdig till aftnerna

N. 7684:4

LUNDS
FOLKMINNESARKIV

För detta arbete fick jag ett förstklass-
igt lön, så att jag fick fortsätta att sid *
göra alla plögarna i fullgodt skick.

På gården hade dom 7 par stora
oxar, vidare hade dom 5 hästar, men
dessa användes ej i jordbruket utan en-
=last oxarna, av hästarna hade Majoren
sin Ridhäst sedan ett par ännu hästar
de två andra användes fram i Hjolkör-
ning samt för trädgårdsarbetet.

Majoren var sträng, och arbetsnoga men
god och rättvis och hjälpsam mot sina
underlydande, så att det var ett mycket
godt förhållande mellan honom och
arbetsfolket, men han fordrade lydnad
och respekt samt nykterhet och samning.

M. 7684:5
Arbetsstunden

LUND
FOLKMINNESARKIV

Sid 9

Arbetet började klockan 6. om sommaren och kl. 7 på vintern, och slutade kl. 8 på sommaren och kl. 7 på vintern. Vi sam-
lades alltid i drängstugan, då Rättsaren
kom så blev vi utskickade på var sitt
arbete, såvida vi ej fick samarbete men
det var för det mesta att följas åt på
samma arbete särskilt i slätor och skörd
Rättsaren var alltid med i allt arbete

Klockan 8. hadde vi frukost en halv timma,
sedan var det att koka till kl. 12 då det
var måddag en timma, så var det kaffe=
halv 5. till kl. till 5. Sedan var det att
hålla på till 8. men då lagade vi alltid
så att vi var hemma på gatan vid den
tiden & någon övertid förekom aldrig

M. 7684:6.

LUNDS
FOLKMINNESARKIV

På vintern då utringningen var gjord
så var det att gå till Ladvärdgården efter
Oxarna och åka till skogen, Oxarna skulle
vara utfodrade & mätta, då vi tog ut dem
derför från Ladvärdgårdsskallen gå upp H. 5-för
för att ge dem sitt foder, så var det att
medtaga hö i stora säckar till middags
foder, om vi var så långt bort att vi
ej kom hem till middagen - folket hadde
också sin mat med sig då vi höll måltid
i skogen, så gjorde vi upp en stor eld
så att vi kunde värma oss samt den
kalta mjölken vi hadde, ty den var
rätt ofta frusen till is i skogen Kunde
vi alla sorters virke såsom, Trinn Timmer
granved (Massved) samt Björkved m. m. vi
for alltid hem till gården så tidigt att
vi var på gatan vid fristiden kl 7

N. 7684:7.

LUNDS
FOLKMINNESBOK

Personalen på Herrgården 1868.

Sid 13.

Rättaren åttnjöt full stat och lön
Kusken likaså. Stalldrängen hadde maten
i köket! likaså Sommardrängen. Lodu-
gärdskarlen hadde likaså! full stat i lön
Torparna vilka var 5 till antalet fick
alla hålla sig med maten, samt en
ysa och piska. På gården fanns vidare
en Sommarpiga som följde Karlarna i
arbetet på Sommarna, så var det en lodu-
gärdspiga, de båda senare, fick ju hjäl-
pas åt med mjölkningen, i köket fanns en
köksa vidare fanns det en Hammarpiga
dessa fick hjälpas åt i köket. samt dis-
versen. Köksan Ringade alltid måltiden.
Övriga qvinnor arbeten vid slåter skörd
och linarbeten, fick Torparna hålla, dessa
var inberäknade i Torpskatten för var i en.

M. 7684:8.
Nöjeslivet på Herrgården.

LUNDS
FOLKMINNESBOK

Sid 15

Någon gång på året fick gårdens och
torparnes ungdom komma tillsammans på
gården för att själva ombestyras sig en
söstlighet. Vi fick ju bedja herrskapet
om tillåtelse dertill, men det nekades
alldrig. Men Majoren gjorde det förbehållet
att det måste försiga i samsja och nykter-
het. Vi valde därför någon dag på sommar-
hösten t. ex. då kössbarnen var mogna, å vi
kunde vara ute i det fria, en lördagskväll.
Tog vi det senare så fick vi vara i brånga
stugan. Vi drack samkväm, kallade vi till
kaffe med dopp. Det komte flickor inne å
huskäns kök. En av de gamle torparna var
med å spelte handklaver, så blev det
dans å lekar av alla slag, Pojkarna hadde
nog en låter med fast åunga och mätta

Ungdomslekarna

LUNDS UNIVERSITETSLIB
FOLKMINNESARKIV sid 17

dessa var av olika slag. var vi ute på
ängen så dansade vi, och skrämg ännelök-
sen. - Kampade till höls - vände valmar. -
resten master hoppade back gjorde ringdans
då vi blev trötta så åt vi kassbär, som
grannpojkarne hade med sig från byn
Wärarp. ty vi fick inbjuda några om vi
ville, blott att gick lugnt tiller hade vi
nu denna fört på vintern i Drangstugan
så var det Kaffe i Dans och lekar, av
lekarna var förstugeleken - skifta makar
gömma ringen - så Blindback - gissegiter
med flera påhitt - Rata historier, men för
att få riktiga, så måste vi ha någon
gammal person med i Sällskapet. På detta
sätt fortgick samkvämet till in på morgon-
timmarna då det blev uppbrott, och alla till sitt.

Fågelskytte för N. 7684:10.
Bloss. 1892. s. 19

På herrgården Gripshund. fanns en gammal torpare som hette "Klas pår!" eller (Klas Pettersson) denne var bärka 70-år och var barnfödd på gården, och arbetat der hela sin tid, han hade nu fått bygga sig en liten stuga på gården sedan han blev arkomman och mågen tagit torpet efter honom. Detta lilla ställe som hette Ljungskullen, låg endast bärka 500 meter från min Smedja. Vi var goda vänner och han hjälpte mig rätt ofta i mitt arbete vid behov. En höstdag troligast 1892 på hösten i September så var han hos mig! På aftonen säger han! "i quäl du Halle så blir det ett fint topparår! ska vi gå åt skogen å vakta upp?" "ja" då må va hämt sade jag! Men har vi nått tått tåre! frågade jag "ja" då fins

M. 7684:11.

LUNDS
FOLKMINNESARKIV

Sade Klas Pär! Vi beslutade vart vi skulle
gå, jag till Tinnegrinshagen & Klas Pär till
Oxhagen, jag fick ej höra av några fågel-
slar, men Klas Pär hade fått ett uppslag
när vi nu kom hem så var det att kugga
törved och sedan ge sig iväg, till den
plats där Klas hade stått förut på kvällen.
Då vi nu gick av vägen för att gå in
i hagen så var det en stätta eller (det) Klas
Klas över den, men jag hade min för-
skrämt att baka så jag drog ner några
stänger & klöp igenom det fick Klas se!
han sade genast att det skulle jag ej
gjort, för man skall aldrig krypa genom
hål då man går på jakt, ty det blir
otur då, "ja" men nu är det gjort sade
jag får nu se hur det går, ty jag
viste ju inte det säger (ja men mins då)

N. 7684:19

LUNDS
FOLKMINNESARKIV

säger Klas Pär! vilken var mycket vds-
skeplig av sig i alla ting helst i jakt
Det blev verkligen otur hela natten!
vi blev nämligen så pass villade i
skogen så att vi ej kunde hitta hem
Det gick så till, Klas hade en handlyk-
ta ä jag hade, i sin var fotogen men
Klas hade ljus i sin, då vi nu kom
till platsen der han ställt så satte vi våra
tygton, en vid var ändan av hans rikt-
stake, jag tände torkblosset och så började
sökandet i träden efter tuppen, men fan
ingen, vi gjorde nytt 3je rikt bloss men
till sist visste vi ej var vi var, vi kom
till synes så dana platser som ej fanns i
hela hagen, hur vi än gick så kom vi
varje gång till samma plats. igen på
en vacker Björk dunge, samt en fin skog.

N. 7684: 13

1880
FOLKMINNESARKIV

vad dess ena sida, "då" säger jag till
Klas att här kan inte f.n. gå i ragnet
hela natten, nu är föret slut & edert
ljus är nedbränt, hur! skall vi komma
hem i natt, "du" får inte prata något
säger Klas, då får vi det värre ändå
jag hadde nu nästan blivit både rädd
& arg, jag ville gå in i skogen men fick
ej för Klas, Men då säger jag rätt högt
om inte Satan råder så skall vi på buds
makt komma från Björnfällan, jag gick in
börkes 10 meter i skogen, då kom jag ihåg
att min gamla farmor en gång sa, att
om man blev villad i skogen så skulle
man vränga ett plagg på sig, jag vrängde
nu mössan & ropade till mig Klas för
& då kände vi igen var vi var och nu
kunde vi gå direkt hem fast utan Tappar

N. 7684:14.

LUNDS UNIVERSITET

FOLKMINNESARKIV

Nu var det knappt uten tvivel att jag
trädde på Klas Pärss vidskrepelse om att krypa
genom hål vid jakt, vilket som! så är där
denma berättelse san, ty det fanns många
på den tiden som berättade om samma öde
ljusa dagen och i samma skog.

Vid ett annat tillfälle hade
flöken varit djern nog att taga ett häns
för oss ute på gatan, då man talade om
det då jag kom upp från Smedjary, så
säger jag låt den ligga tills i morgon
bittida, så skall jag gå upp till Klas Pär
ä bedja honom komma ner och skjuta
flöken ty han kommer nog tillbaka till
sitt rov, han Klas, skulle gå till Herr-
gården på morgonen ä därför kunde han
ej komma, men jag blev bjuden låna
hans bössa och vakta på flöken ä skjuta
sje

N. 7684:15

LINDS FOLKMINNESARKIV

Den skrämda Bössan

sid 27

Då jag kom hem med bössan sade mor
att jag ej fick sätta den inne, jag tog ur
skottet & satte den i förstump. På morgonen
bitida medan det ännu mörkt var, så
gick jag för att vaka på höken, jag låg väl
skuggad i vedboden ett par timmar men när
som hök kom aldrig jag gick in med bössan
men med samma tillsägelse att ej låga
in den, men denna gång var jag olydig
jag tog åter ur skottet och lade det i
speghelådan på Smedklaffabyrån, och bössan
lade jag vid väggen under filtten
i min säng, sen sedan gick jag till
Smedjarn. På kvällen då Klas Pär gick
från herrgården kom han upp för att
hämta sin bössa, med skottet gick det
bra, men (o ve) då han såg att jag lagt

N. 7684:16.

LUND

FOLKMINNESARKIV

Bössan i sängen, han var så arg
att jag nära fått stryka, han skällde så
hemskt att så goda vänner vi var, jag
ville veta orsaken, han säger! det kunde
du begripit din digne drummet att
att bössan blev skänd, för du lara
i sänga, nu går det sig att skjuta natt
djur nära som ho å jag nästan grät
i bad om förlåtelse Till sist då han
mognat sig så sade han att han skulle
snart bota den då han kom hem
han säger! På ett om en stund så
får du höra ett bra skott, å då är
bössan bra igen, men gör aldrig om
det igen. Å jag lovade på all heder
att aldrig taga i hans bössa mer
och det löftet höll jag så länge han
levde, Men vi blev åter goda järtkamrater

N. 7684:17.

FOLKMINNESARKIV

sid 33.

Låsa bort ormbett

En gång då vi hade torpet Timmer-
=ord. så fick vi en ormbiten. Hon kom
hem till grunden i mor gick dit, i fick
se att mulen i halsen var svullen och
tungan fick ej rum i munnen. Hon kom
ner till smedjan i talade om det, så sade
jag att vi måste med samma gå efter
spuna i Wattenlösa i hon låsa bort det,
min syster sprang dit det var en halv fjät
=ding. Våg dit karingen kom med det samma
då sa hon! gå in i laa eller 3 halvsträ
som i 3. leas på (vårthnutar) i så en
täljkniv. jag gjorde så, hon tog detta i
i var haken längst kniven, så tog hon det
3 gånger hult motsols kring. Hons huvud
i låste något tyst, så fick jag gå till en
källa efter vatten i tvätta med, och hon bleo
därmed botad på någon timme i kunde äta

ACC. N:R.

M. 7684 : 18.

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *K. J. Nilsson*
 Härad: *S. Veddbo* Adress: *Mariannelund*
 Socken: *Hersleby* Berättat av: _____
 Uppteckningsår: *inlämn. 1941.* Född år *1865* i *Kvåkskult.*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Arbete i Smedjan vid Emmarp 1909

*(K. J. Nilsson längst till
vänster)*

Skriv endast på denna sida!

M. 7684:19.
ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: K. J. Nilsson

Härad: S. V. d. b. o.

Adress: Mariannelund

Socken: Henselby

Berättat av:

Uppteckningsår: int. ämn. 1941. Född år 1865 i Kv. Åkershult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stubbrytning på Henselgården 1894
S. V. d. b. o.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7684 : 20.

Landskap: Småland

Upptecknat av: K. J. Nilsson

Härad: L. Veddbo

Adress: Marianneklund

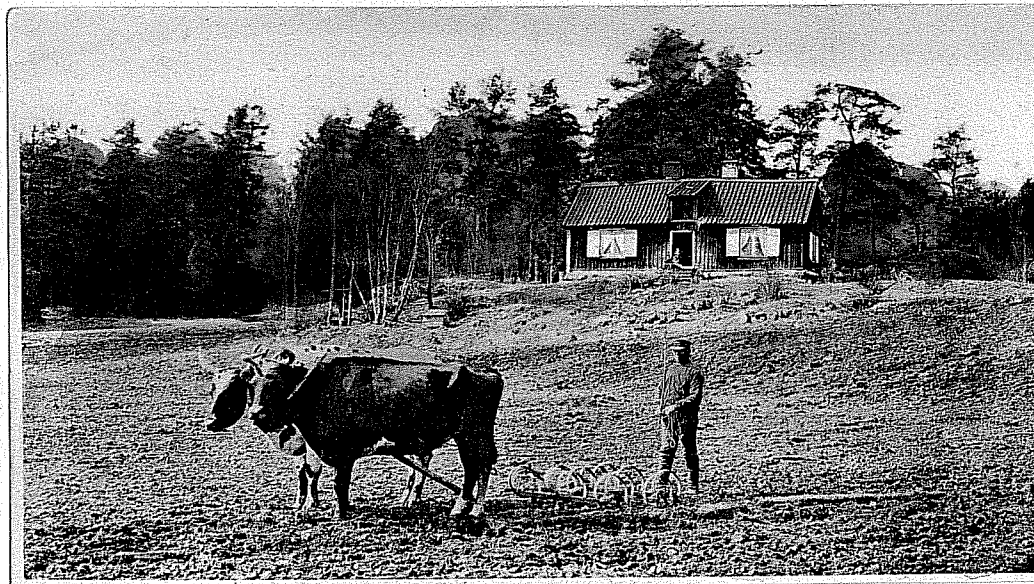
Socken: Husleby

Berättat av: _____

Uppteckningsår: inlämn. 1941.

Född år 1865 i Kvåkskult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Torpars fjäderharvar sin åker nedan-
för sin stuga på 1880-talet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N^o. M. 7684 : 21.

Landskap: Småland

Upptecknat av: K. J. Nilsson

Härad: S. Veddbo

Adress: Mariannelund

Socken: Hessleby

Berättat av:

Uppteckningsår: intämn. 1941.

Född år 1865 i Kvicksbult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mjölkning ute på ängen.